

Heti jegyzet:

Az átdolgozás nehézségeiről

HÁROM ESTÉN ÁT a karácsonyi ünnepi műsor centrumában *Jókai Mór* híres regényének (És mégis mozog a föld) tévéváltozata állt. Nyilván a nézők többségének öröme. Jókai az egyik legolvasottabb „klasszikus” szerző (azért használtam idézőjelet, mert irodalmi értékeinek megítélése körül máig sem egységes a szakemberek álláspontja), könyvei hatalmas példányszámban jelennek meg és fogynak el. Az, hogy én hogyan viszonyulok Jókaihoz, alighanem a magánügyem. De még emlékszem „boldogult úrfikomorra”, amikor lázas izgalommal faltam a regényeit. A többi között épp az emlegetted. Akkor frissnek éreztem, olyan világból engedett kortyintani, mely épp azért ragadott magával, mert izgalmasabbnak, szebbnek tűnt a valóságnál. Akkor azt hittem: a világ tényleg olyan, vagy legalább is: olyannak kéne lennie. Ma már tudom, hogy sem ez, sem az nem igaz. De hát mindegy, ő olyannak látta. Ez az ő íze, ezért olyan népszerű.

Hajdufy Miklós rendező nyilatkozott a tévéújságban a háromrészletes filmváltozatról. Az átdolgozás gondjait emlegette; az se jó, ha azt adják vissza, amit Jókai írt, mert akkor majd a nézők felhányják, hogy csupán ilusztrálták a regényt, de az se jó, ha teljesen átdolgozzák, mert akkor felvetődik a kérdés, milyen joga teszük? Ezt mondta a rendező, és én nem is vitatkozom vele. Bár úgy vélem, az adaptáció feladata mégiscsak az eredeti mű visszaadása, na de ez az én véleményem, az meg az övé. Mindenféle módszerrel lehet jó tévéfilmet készíteni. Az *És mégis mozog a föld* nem lett jó. Talán még közepes se. Hajdufy szerint az alkotók a fent említett két véglet helyett az „arany középutat” próbálták végigjárni. Nem sikerült. Átdolgozták Jókait, méghozzá alaposan. Az persze természetes, hogy a hatalmas terjedelmű regényt transzponálni, sűríteni kellett, nem erre az átdolgozásra gondoltok. Hanem arra, amit épp

a rendező fogalmazott meg: „A főhős hamleti alkata a filmben a mához közelebb álló, jellemében, politikai állásfoglalásában is egyértelműbb.” Jókai hőse nem hamleti, nem is egyértelmű, épp ez az izgató benne. Jókai regénye nem áll közel a mához, ezért olvassák oly buzgón a kamaszok. „A változtatásokat egyebek között az is indokolja, hogy a regény behatóbb elemzése során minduntalan kiütözik Jókainak a kompromisszumra való hajlandósága. Érezhetően kora igényét kívánta kiszolgálni, eleget téve mind az olvasók széles tábora hazafias igényének, mind az uralkodó osztályok elképzeléseinek.” Nagyon igaz. De: Jókai ilyen író volt. Aki ezt ki akarja irtani belőle, az Jókait semmisíti meg. Akinek ez nem tetszik (ellenkezik az ízlésével, világnézetével), az ne rendezzen Jókait. A rendező — hüen deklarált koncepciójához — megkísérelte a romantikus író romantikus regényét „realistásítani”. Tulajdonképpen Jókai korának egyik legnagyobb kritikusegységére, *Gyulai Pál* is ezt akarta, rábírnai az író a realizmusra. De neki sem sikerült. „Kész a mű...”, s azt úgy vagyunk — voltunk, le-

ÉS MÉGIS MOZOG A FÖLD: Kozák András és Tordai Teri

szünk — kénytelenek tudomásul venni, amilyen.

EZ A HÁROMRÉSZES tévéfilm tehát — koncepciózusán — felemás lett: fele Jókai, fele más. Hiába a gondos szerkesztés, az eltalált beállítások, az igényes operatőri munka (*Sík Igor*), s a „válogatott”, népes színészgárda. *Kozák András* kissé tétova *Jenőy Kálmán*

volt, *Tordai Teri* *Katinkáján* és *Dégi István* *Biróczyján* inkább érezhettük a rutint, mint az átélést. Nagyon szép alakítást láthatunk viszont *Sulyok Máriától* és *Tomanek Nándortól*, ők nem rettek vissza az eredeti Jókai hangvételétől. Hasonló színvonalon játszott *Szerencsi Éva* és *Szacsuvay László*.

Vámos Miklós